

Ur *Kommentar* nr 5-9 1984

Mike Davis*

Den amerikanska arbetarklassen

Det splittrade proletariatet

Varför finns det inget starkt arbetarparti i USA? Varför tycks så många vita arbetare sakna klassmedvetande, men vara fyllda av patriotism och föreställningar om envar som sin egen lyckas smed? Den amerikanska marxisten Mike Davis inleder här en serie om den amerikanska arbetarklassens historia. Han tar upp bl a dessa frågor och visar hur arbetarnas strävan efter enhet gång på gång har hindrats av motsättningar mellan olika generationer av invandrare och av speciella amerikanska omständigheter.

Karl Marx påpekade vid ett tillfälle att det var några hantverkare i Philadelphia som skapade världens första arbetarparti. 150 år senare visar amerikansk TV några arbetare som på sin lokala pub i Philadelphia diskuterar kandidaterna i 1980 års presidentval, Carter och Reagan. En arbetare försvarar försiktigt, och utan någon verklig övertygelse, Carter som ett mindre ont. En annan försöker, med än mindre övertygelse, få gehör för en proteströst på Reagan.

Till sist hörs en stadig röst som säger ”NOTA”, ingen av de ovan nämnda. Större delen av församlingen nickar bifall. Han understryker sin inställning genom att förklara att han på valdagen tänker sitta på en barstol i stället för att stå i ett valbås.

I inget annat kapitalistiskt land är det politiska valskolket så utbrett som i Förenta staterna. Under mer än hälften av de senare decenniernas val har en ”tyst majoritet” av den amerikanska arbetarklassen avstått från att rösta. Denna tysta, oorganiserade protest är kanske en historisk följd av att det inte finns ett självständigt arbetarparti i ett land där det första arbetarpartiet, liksom första maj, såg dagens ljus.¹

Marx, Engels, Kautsky, Lenin och Trotskij var alla vid en eller annan tidpunkt fascinerade av de utsikter en revolutionär arbetarrörelse i Förenta staterna skulle innebära. Även om var och en underströk olika sidor av sin samtida sociala dynamik, hade de alla en optimistisk tro på att den historiska utvecklingens objektiva lagbundenhet i det ”långa loppet” skulle jämna ut skillnader mellan proletariatet i USA och Europa. Det gällde främst skillnader i klassmedvetande och politisk organisation.

De uppfattade den amerikanska arbetarklassen som en mer eller mindre ”omogen” upplaga av proletariatet i Europa. Den amerikanska arbetarklassens utveckling hade fördröjts, eller förts på villovägar, av olika tillfälliga omständigheter, omständigheter som därför var av övergående natur: expansionen mot väster, ständigt nya vågor av invandrare, dragningskraften hos en demokratisk ideologi som var knuten till småborgerlig egendom, det amerikanska kapitalets

* Mike Davis skrev regelbundet om den amerikanska arbetarklassen och amerikansk politik i tidskriften *New Left Review*. Föreliggande artikel publicerades ursprungligen i *New Left Review* nr 123 på hösten 1980. Den publicerades (i något förkortad form) i 4 avsnitt i *Kommentar*. Översättare: Sven Ekberg.

¹ 1827 gick femton fackföreningar i Philadelphia samman till ett hantverkarnas fackförbund. Aret därpå, då Andrew Jackson valdes till president, bildade de det första arbetarpartiet. Arbetarna krävde åtgärder mot barnarbete, lagstiftning om tio timmars arbetsdag, att fängelsestraff för skuldsättning skulle avskaffas, val av statliga ämbetsmän och gratis skolgång för alla medborgares barn.

ledande ställning i världen, och så vidare.

När dessa tillfälliga omständigheter började vittra sönder — genom att expansionen nådde sina yttersta gränser, genom att invandringen från Europa upphörde, genom monopolkapitalets seger över småkapitalisterna, eller genom att det amerikanska kapitalets försprång i världen minskade — skulle mer varaktiga historiska krafter, som växer fram ur det kapitalistiska produktionssättet, sättas i rörelse.

I enlighet med denna syn skulle en bred ekonomisk kris i det amerikanska samhället släppa lös en klasskamp av gigantisk omfattning. Den skulle i sin tur framkalla ständigt stegrade konflikter med statsmakten. I en sådan situation skulle det amerikanska samhällets borgerligt-demokratiska institutioner, som tidigare varit ett hinder för klassens enhet, ge möjligheter för självständig politisk handling. Ett arbetar- eller socialistiskt massparti skulle därmed kunna skapas.

1886 hyste således Engels inga tvivel om att Arbetets Riddares dramatiska tillväxt, tillsammans med Henry Georges överväldigande seger i borgmästarvalet i New York, signalerade arbetarpolitikens födelse i Amerika.² Lenin drog en liknande slutsats av de väldiga framgångar som det amerikanska socialistpartiet hade 1911-1922.³ Det gjorde också Trotskij när ett arbetarparti återigen såg ut som en möjlighet efter de stora strejkerna 1936-1937.

Gäckade förväntningar

Alla dessa förhoppningar om en grundläggande politisk förändring av klasskampen i Förenta staterna visade sig dessvärre förhastade. Det politiska genombrottet för arbetarklassen under åttiotalet uteblev. Förnyade

I etniska och rasistiska motsättningar undergrävde en begynnande enhet bland industriarbetarna på östkusten. Knappt flygfärdiga arbetarpartier vittrade sönder i takt med att arbetarna sögs upp i ett kapitalistiskt två-partisystem som kunde manipulera och förstärka kulturella klyftor i arbetarleden.

Eugene Debs sex procent av rösterna i presidentvalet 1912 visade sig vara socialistpartiets högvattenmärke. Det följdes av bittra inre stridigheter och sönderfall. Detta socialistiska brodermord var i sin tur ett uttryck för en djup motsättning i den amerikanska arbetarklassen mellan organiserade infödda yrkesskickliga arbetare och oorganiserade, utbildade nya invandrararbetare.

Erfarenheten under den stora depressionen på trettioalet blev den mest ironiska av alla. Trots produktionens fullständiga sammanbrott, och det våldsamma ekonomiska klasskrig som den djupa krisen utlöste, red den amerikanska kapitalismen ut stormen. Det går till och med att påstå, att det politiska systemet förstärktes och breddades.

Samma arbetare som trotsade nationalgardets maskingevär vid Flint-fabrikerna i Detroit, eller de som jagade den inkallade polisen från gatorna under generalstrejken i Minneapolis när staden stod på randen till uppror, var också ryggraden i Roosevelts väljarskaror. Miljontals unga arbetare som väcktes för kampen att organisera industriförbund, rekryterades samtidigt som väljare åt en aristokratisk politiker som öppet talade om att hans mål var att ”rädda den amerikanska kapi-

² Arbetets riddare skapades av en liten grupp tillskärare i Philadelphias skrädderier 1869. Glasblåsare, smeder, tryckeriarbetare, skomakare och andra skapade snart avdelningar på andra platser. 1886 hade organisationen vuxit från de ursprungliga 11 medlemmarna till mer än 700 000.

³ 1912 fick Eugene Debs sex procent av rösterna i presidentvalet. Året före valdes 73 socialistiska borgmästare i olika städer i USA och 1 200 lägre tjänstemän i 340 städer. Socialistpartiet fick ett allt större inflytande i fackföreningarna. En ledande socialist, William Johnson, valdes till förste vice ordförande i AFL och AFL-avdelningarna i Illinois och Pennsylvania valde socialister till ordföranden.

talismen”.

Varför bristande medvetenhet?

Den ekonomiska klasskampen i Förenta staterna har periodiskt varit mycket intensiv. Under varje generation sedan inbördeskriget i mitten på artonhundratalet har en ”ny vänster” tillfälligt trätt fram. Trots det har kapitalismens politiska herravälde förstärkts. Det är mindre ifrågasatt i USA än i något annat kapitalistiskt land. Teorin om den amerikanska arbetarklassen som ett ”omoget proletariat” håller inte som förklaring till detta. Vilka andra perspektiv finns för att förklara den amerikanska arbetarklassens brist på klassmedvetenhet?

Ett sätt att förklara det är att betona relativt bestående sociala och kulturella egenskaper som särskilt Förenta staterna från Europa. Det är tillvägagångssättet i en idealistisk tolkning av den amerikanska ”civilisationen”. Den försöker lokalisera den amerikanska historiens säregenheter i grundläggande egenskaper som ”frånvaro av feodalism” och så vidare.

Från en sådan liberal och metafysisk utgångspunkt är frågan om arbetarklassens medvetenhet inte något problem. Det var förutbestämt att industriproletariatet, till och med före sin födelse, skulle införlivas i den amerikanska kulturens politiska struktur. Frånvaro av klasskamp mot feodalism, en världsåskådning dominerad av Lockes filosofi, expansionen västerut som tjänade som säkerhetsventil mot radikala förändringar och så vidare, garanterade det.

Denna tanke, att den amerikanska arbetarklassens öde bestämdes av några övergripande krafter, måste avvisas. Mot en sådan syn, som Werner Sombardts, att den amerikanska arbetarklassen hade lidit skeppsbrott på ”rostbiffens rev”, eller att den gått på ”den allmänna rösträttens grund”, var det riktigt av Engels, Lenin och Trotskij att betona klasskampens centrala roll i den amerikanska historien. A den andra sidan undervärderade de arbetarklassens samlade historiska erfarenheter och den roll de spelar genom att påverka och begränsa arbetarklassens handlingsmöjligheter under senare perioder.

Klassen utan parti

Varje period av ekonomisk kris, klasskrig och social förändring i den amerikanska historien har i sista hand fått sin lösning genom epokgörande kraftmätningar mellan kapitalisterna och arbetarklassen. Resultatet av dessa historiska sammandrabbningar har blivit förändrade objektiva omständigheter för kapitalackumuleringen under den följande perioden. Likaså förändrade former för klassorganisation och arbetarnas subjektiva klassmedvetenhet. Om tonvikten i analysen läggs på tillfälliga hinder för utveckling av politiskt klassmedvetande fördunklas den samlade effekten av en serie historiska nederlag som har drabbat den amerikanska arbetarklassen.

Varje generation berövades på ett eller annat sätt egenskaper som behövdes för uppgifter som ställdes under den följande perioden. Denna historia, som inte alls var förutbestämd, har skapat ett förhållande mellan den amerikanska arbetarklassen och amerikansk kapitalism som står i skarp kontrast till styrkeförhållanden mellan klasskrafter i andra kapitalistiska stater. Det är inte bara en fråga om att det inte finns någon socialdemokrati i USA. Det handlar också om ett kvalitativt annorlunda medvetande och en annan sammanhållning hos arbetarklasser i Europa.

Trots djupa skillnader i nationella traditioner, liksom uppenbara säregenheter när det gäller klasskonflikter, är alla proletariat i Europa ”konstituerade” genom arbetarreformismen. Det vill säga att deras politiska, ekonomiska och kulturella förhållande till kapitalismen förmedlas och regleras av kollektiva institutioner som de själva har skapat. Och som i sin tur bidrar till att skapa och upprätthålla ett kollektivt klassmedvetande.

Den amerikanska arbetarklassen saknar sådana kollektiva institutioner och har inte något eget klassparti. På grund av sin inre splittring och sin svaga organisering mot fackliga och politiska byråkratier, har den i allt högre grad införlivats med den amerikanska kapitalismen. Bristen på starka klassorganisationer har lett till en extrem boskillnad mellan det amerikanska proletariats arbete å den ena sidan och det politiska livet i samhället å den andra. Skillnaden är därför en mellan en reformistisk arbetarklass i Västeuropa och en oorganiserad och allt mer opolitisk arbetarklass i Förenta staterna.

Jag vill betona att denna skillnad inte en gång för alla var förutbestämd av några historiska eller strukturella omständigheter. Denna kontrast har framträtt som klarast under efterkrigstidens ekonomiska framsteg. Först då har det i Västeuropa, eller åtminstone i EG-länderna, funnits en stabil parlamentarisk demokrati och masskonsumtion har utvecklats. Det är med andra ord i en tid då den politiska terrängen har blivit allt mer lika som den djupa skillnaden mellan USAs och Europas proletariat har blivit allt mer slående och politiskt viktig.

Det antyder att vattendelaren som skapade dessa skillnader var den amerikanska arbetarklassens oförmåga att enas under trettio- och fyrtyotalens klass-strider. En analys av denna vändpunkt kräver en redogörelse för tidigare nederlag som påverkade arbetarklassens handlingsmöjligheter vid denna tid. Det som följer är därför ett slags historiskt förord till den analysen.

Den amerikanska demokratins paradox

I varje land i Europa har arbetarklassen tvingats föra långvariga strider för att vinna medborgerliga fri- och rättigheter. Varje proletariat skapade sin egen identitet genom att delta i revolutionära demokratiska rörelser. Chartismen i England 1832-1848 är ett exempel, den tyska arbetarklassens olagliga period under åren 1860 till 1885 är ett annat, de belgiska arbetarnas bittra strider för att erövra rösträtt är ett tredje, och så vidare. På grund av medelklassens förräderi eller svaghet blev det den unga arbetarklassen som tvingades slutföra striderna för den demokratiska saken.

I Förenta staterna rådde helt annorlunda omständigheter under arbetarklassens barndom. Den mest uppenbara skillnaden, som slog alla besökare från det gamla Europa, var frånvaron av förkapitalistiska klassförhållanden och institutioner. Kolonierna i norr var transplanterade ”fragment” av sextonhundratalets mest avancerade produktionsförhållanden och ideologier: engelsk handels- och jordbrukarkapitalism tillsammans med puritansk religion och Lockes filosofi.

Långt efter det att de officiellt hade krossats i England, skyddade det allmänna medvetandet i Nya England den engelska revolutionens radikala lärosatser. De tillämpades i det sociala och politiska livet. Redan 1750 kunde till exempel mellan hälften och två tredjedelar av den vuxna, manliga, vita befolkningen i Nya England utnyttja lokal rösträtt, bland annat en stor andel av hantverkarna.

Vid tiden för Andrew Jacksons andra presidentperiod, 1832, hade egendomsvillkor för rösträtten avskaffats i alla utom fyra av de norra staterna. Den folkliga suveräniteten för vita män stod i stark kontrast till situationen i Europa, och fanns som ideologisk och institutionell ram före den industriella revolutionen och arbetarklassens födelse i USA.

En klassisk borgarklass

En annan, nästan lika viktig skillnad mellan Europa och det unga Amerika, var klass-sammansättningen i ledningen för den demokratiska rörelsen. I Europa var den borgerliga liberalismen åtminstone fram till 1848 en orubblig motståndare till folklig demokrati. Liberalernas mål var att samla de plebejiska massorna mot aristokratins makt utan att för den skull tvingas gå med på

allmän rösträtt. Whig-partiets manipulationer av den engelska arbetarklassen under reformsträvandena på 1820- och tidigare 1830-talet är ett klassiskt fall.

I den utsträckning den borgerliga revolutionen verkligen blev demokratisk var det på grund av att skikt ur de lägre klasserna — städernas hantverkare, småborgerligheten, deklasserade intellektuella som fick stöd av gesäller och arbetare — med våld grep ledningen för revolutionen. Som regel inträffade det i samband med ett dödligt hot mot revolutionen och förräderi från storbourgeoisens sida, som i Frankrike 1791.

I Förenta staterna låg däremot ledningen för den borgerligt demokratiska revolutionen helt i händerna på den amerikanska borgerligheten. I viss mening var den amerikanska borgarklassen — som bestod av en säregen sammansättning av rika köpmän, bankirer, kapitalistiska jordägare eller plantageägare, och senare industrimän — den enda ”klassiska” borgarklassen i världshistorien. Alla andra borgerligt demokratiska revolutioner har varit mer eller mindre beroende av plebejiska massor för att kunna besegra den aristokratiska reaktionen och störta den gamla ordningen.

Den amerikanska borgarklassen kunde dessutom lita till en alldeles särskild allierad klass. En dominerande klass av kapitalistiska jordbrukare — som inte hade någon motsvarighet i Europa under artonhundratalet — skapade en social jordmån för en uttalat borgerlig politik och en ideologi som prisade den privata egendomens dygder. En politik som innebar en omfattande demokrati medförde därför inte samma faror som den skulle göra i stora delar av Europa, där borgarklassen utkämpade långa och bittra strider, ofta tillsammans med rester av aristokratin, mot allmän rösträtt som de fruktade skulle ge makten till arbetare och småbönder.

Den amerikanska borgarklassen, som kunde lita på de kapitalistiska jordbrukarnas stöd, kunde därför axla ledningen i korståget med söderns slavägande aristokrati och dess internationella allierade.

Och en konservativ demokrati

Dessa särskilda historiska omständigheter gjorde det mycket svårt för hantverkare och arbetare att före 1860 framträda som en självständig kraft i politiken. Samma omständigheter gav också den demokratiska rörelsen i USA en relativt konservativ form. I motsats till de anti-feodala revolutionerna i Europa förekom det inte några radikala angrepp mot den rådande samhällsordningens legitimerade institutioner och ideologier, som kyrkan och religionen, som senare kunde tjäna som förebild för arbetarklassens revolutionära verksamhet.

Koloniernas fattiga, ledda av plantageägare och köpmannarevolutionärer — reste sig inte 1776 för att tända en världsomspännande demokratisk revolution — som anhängare till Saint-Just och Robespierre bland Paris sansculotter skulle göra några år senare.

De reste sig för att försvara den särskilda folkliga frihet som Gud hade skänkt deras puritanska förfäder.

Det innebar dock inte att hantverkare och arbetare saknade intressen eller en egen röst. Den unga arbetarklassens militans och hängivenhet i kampen mot ”oligarkin” skall inte underskattas. Det är ändå nödvändigt att betona att det fanns strukturella och kulturella hinder för en mer grundläggande radikaliserings av den demokratiska rörelsen i USA. De förhindrade också att en självständig proletär politik utkristalliserades.

Det berömda Arbetande Mäns Parti som skapades 1828, och som Marx hyllade som det första arbetarpartiet, kan se ut som ett undantag. Men det var en socialt sammansatt grupp. Begreppet

”arbetande män” var så brett att bara bankirer, spekulanter och några kommunalpampar i New Yorks kommunalhus Tammany Hall av doktrinära skäl var uteslutna som medlemmar i partiet.

Partiet gav utan tvekan uttryck för de förindustriella arbetarnas angelägenheter. Det stärkte impulser för organisering av fackföreningar och skolade arbetare i politikens konst. Den gryende klassmedvetenhet som detta skapade avtrubbades dock av två illusioner, den ena ekonomisk, den andra politisk. Den ekonomiska hämtade sin näring ur småproduktionens och småegendomens utbredning som skapade flytande klassgränser mellan gesäller och småföretagare. Resultatet var en ideologi som betonade ”produktion” och där klassgränserna drogs upp mellan ”producenter” och en ”parasitär penningmakt”.

Alla arbetare och de flesta kapitalisterna föstes samman i ett enda industriblock, som ansågs ha gemensamma intressen gentemot penningmakten. Denna småborgerliga syn började inte vittra sönder förrän den stora ekonomiska krisen 1873-1877 för första gången i nationell omfattning ställde arbetare och kapitalister mot varandra.

Den reformvänliga staten

Den politiska illusionen, som var nära knuten till en grumlig syn på klassförhållandena, var en allmänt utbredd syn på staten som ett organ för demokratiska reformer. Den mer eller mindre obegränsade rösträtten för vita män gav arbetarklassen en djupt rotad tro på det säregna i det amerikanska samhället. Till skillnad från sina klassbröder i Europa, ställde vita amerikanska arbetare sin politiska frihet i kontrast till den ekonomiska utsugning de var utsatta för.

Arbetare i Europa betraktade staten som ett verktyg för förtryck. Staten kontrollerades av fientliga sociala och ekonomiska intressen. Det var därför nödvändig att organisera sig i självständiga klasspartier mot staten. Amerikanska arbetare klängde fast vid illusionen om en ”folkelig suveränitet” som skulle kunna förbättra deras tillvaro.

Det skulle dock vara dåraktigt att överdriva frågan. Det fanns bestämda gränser när det gällde att införliva amerikanska arbetare i det politiska systemet. Artonhundratalets historia visar gång på gång att arbetarklassens politiska illusioner också bar på omstörtande möjligheter. Den tilltagande utsugningen och klassuppdelningen gjorde att de amerikanska arbetarnas jämlikhetsideologi kunde bli en mäktig katalysator för att skapa kollektiva organisationer, som Nya Englands Mekanikerförbund, och utlösa militant motstånd, som under de stora strejkerna 1860. Från Jackson-eran och framöver kom arbetarklassens ideologi om lika rättigheter i konflikt med fabrikssystemets utbredning och en tilltagande koncentration av ekonomisk makt i händerna på allt färre kapitalister.

Den folkliga traditionen gjorde sig bland annat gällande genom rätten till väpnat självförsvar mot ”tyranni”. Som svar på arbetsköparnas och statens våld började fackföreningar på 1880-talet skapa sin egen milis. Detroit-tidningen Labour Leaf förklarade att ”varje fackförening bör ha sitt eget kompani av skarpskyttar. Lär er bevaka era rättigheter på samma sätt som edra förfäder gjorde”, manade tidningen.

Dessa ideologiska spänningar förstärktes av det exempellösa våld som ledsagade striderna för att få fackföreningar erkända i Förenta staterna. Arbetarklassens tidiga rösträtt måste vägas mot de stora svårigheter som amerikanska arbetare hade att skapa varaktiga fackföreningar. Amerikanska arbetare hade rösträtt över ett halvt århundrade före sina engelska klassbröder. De tvingades dock kämpa nästan en generation längre mot fientliga domstolar och orubbliga arbetsköpare för att skapa sina första beständiga fackföreningar.

Enhet och split i arbetarleden

Den tilltagande proletariseringen i det amerikanska samhället innebar inte att arbetarklassen utvecklades till ett politiskt och kulturellt kollektiv. Skiktningen i klassen, med sina rötter i den sociala arbetsdelningen, förstärktes av djupa etniska, religiösa, rasmässiga och könsbundna motsättningar. Under olika perioder har dessa motsättningar skapat fasta hierarkier i arbetarklassen, som till exempel att yrkesskickliga infödda protestantiska arbetare har ställts mot utbildade katolska invandrare. Det har motsvarats av skillnader i arbete, konsumtion, lagliga rättigheter och medlemskap i fackföreningar. Arbetarklassens politiska makt i det amerikanska samhället har alltid försvagats av att stora delar av klassen — svarta, invandrare, kvinnor och kringvandrande rallare — inte haft medborgerliga rättigheter.

Under arton- och nittonhundredatalen har dock en strävan efter försvarsorganisationer på arbetsplatserna från en tid till en annan framkallat klass-strider som tillfälligt har överbryggat eller försvagat dessa splittrande krafter. Under tiden fram till trettioåret framträdde dock ingen motsvarande utveckling på det politiska området. De mest utsatta och rättslösa delarna av arbetarklassen tvingades söka politiska rättigheter genom egna ansträngningar. De gjorde det vanligen genom att låta sig företrädas i koalition med andra klasser i ett eller annat av de borgerliga politiska partierna.

Denna motsägelsefulla dialektik mellan klassens enhet och splittring, och den motsvarande uppdelningen mellan arbetsplatsen och det politiska livet och samhällslivet, måste undersökas konkret. Jag skall göra det genom att undersöka vilka omständigheter som rådde under tre perioder med masskamp som framstår som vattendelare i det amerikanska proletariats födelse och uppväxt: (1) de tidiga striderna för rätten att skapa fackföreningar och en kortare arbetsdag som inföll under åren 1832-1868, (2) de stora arbetarupproppen 1877, 1884-1896, och (3) den stora strejkvågen som inträffade mellan 1909 och 1922.

Brödrafejd och rasism

Under 1800-talet industrialiserades USA snabbt. Trots arbetarklassens väldiga tillväxt och den ekonomiska krisen på 1850-talet skapades inget nytt arbetarparti. Bristen på opposition mot slaveriet bland arbetarna innebar att de försatte möjligheten att knyta förbindelser med de svarta i sydstaterna och skapa en egen revolutionär demokratisk tradition.

Det så kallade långa decenniet från 1843 till 1856 blev en smältdegel av sociala och ekonomiska förändringar i Förenta staterna. En mekaniserad industri växte fram i Nya England och jordbruket i mellanvästern blev snabbt allt mer kapitalistiskt. Kustområdet vid Stilla havet införlivades med republiken och territorierna i sydväst erövrades i kriget mot Mexiko 1848.⁴ Sydstaterna präglades av kung Bomulls temperamentsfulla humör och krav på att expandera västerut.⁵

Nya städer som växte upp i väst fungerade fortfarande som en ”säkerhetsventil” för social rörlighet. I fabriksstäderna och hamnstäderna på ostkusten såg dock befolkningen hur klasslinjerna blev allt fastare och hur möjligheten att bli ekonomiskt självständig i motsvarande grad blev allt mindre. Den traditionella hantverkarklassen, med sina vaga och flytande gränser mot småborgerligheten, efterträddes av två nya klasser av arbetare.

⁴ Kriget mot Mexiko 1848 innebar att Förenta staterna erövrade nuvarande Kalifornien, Nevada, Utah, Colorado, Arizona och New Mexiko. (ö a)

⁵ Bomullen odlades först vid Atlantkusten i Nord- och Sydcarolina och sedan i Alabama, Mississippi, Louisiana, Arkansas och Östra Texas. Eftersom odling av bomull, tobak och socker suger ut jorden måste slavsystemet ständigt expandera mot nya markområden. (ö a)

Det var för det första ett framväxande industriproletariat som hade sina rötter i Nya Englands sko- och textilindustrier. Det var för det andra en arm av nya invandrare som gick från den ena arbetsplatsen till den andra i de norra delstaterna. De grävde kanaler och byggde järnvägar.

Bland arbetarna samexisterade under denna tid en romantisk längtan tillbaka till inbillade idyller med mer realistiska farhågor om den framtid som väntade. Från tid till annan avleddes arbetarnas uppmärksamhet av utopisk entusiasm för universalbotemedel som skulle rulla tillbaka industrialismen och återinföra en harmonisk ”republikansk social ordning”, där småproducenter och hantverkare levde i jämlikhet och sämja. Mer realistiska arbetare, som anade att de ekonomiska förändringarna var oåterkalleliga, började förbereda sig för strider på längre sikt.

Från mitten av 1830-talet och framöver började gesäller i de stora hamnstäderna vid Atlantkusten att hävda sina egna ekonomiska intressen. De organiserade sina egna välgörenhetsföreningar och de första fackföreningarna.⁶ Under de följande decennierna började tyngdpunkten i denna folkliga rörelse förskjutats till arbetare i de nya mekaniska industrierna. Det var bomullsspinnare, skomakare och yrkesskickliga arbetare som tillverkade de nya maskinerna, som gjutare, svarvare och svetsare.

Deras ansträngningar kröntes dock inte av några bestående resultat. Den omfattande agitationen tio timmars arbetsdag under 1840-talet passerade utan att efterlämna några påtagliga spår. De första fackföreningarna dukade under i paniken 1837, den andra generation fackföreningar under den ekonomiska depressionen 1857. Efter en långvarig strejk just före inbördeskriget krossades det mäktigaste fackförbundet i landet, Nya Englands Mekanikerförbund.

Ett gryende klassmedvetande

Det som levde kvar var rester av medvetande och ett gryende klassmedvetande hos arbetarna. Bland de arbetande klasserna växte det fram en insikt om det oförenliga i den stora koncentration av rikedom i händerna på ett fåtal och ideal som betonade jämlikhet. Denna insikt avleddes bara delvis av utopiska dagsländor och lockelsen att ge sig av västerut.

Omkring 1850 hade det dessutom skapats omständigheter som gynnade en ny och mer sammanhållen klasskänsla hos arbetarna. I många industristäder hade de självständiga hantverkarna nästan försvunnit. Konturerna av nya klassförhållanden började bli allt tydligare. Frysningen av klassernas ställning i samhällslivet sammanföll med att nya ideologiska frågor bröt fram i den nationella politiken och att gamla klassallianser bröts sönder. Det gamla partisystemets sammanbrott i samband med gerillakriget i Kansas sammanföll med en allvarlig ekonomisk kris 1857 som skapade arbetslöshet och social oro i storstäderna i norr.

Detta sammanträffande – en ekonomisk kris som sammanföll med en politisk — borde ha varit gynnsam för den amerikanska arbetarrörelsen, eller åtminstone för dess mer avancerade delar och erbjudit möjligheter att skapa en egen ledning i det politiska livet. Tillfället verkade vara det rätta för att samla olika demokratiska reformströmningar och knyta frågan om slaveriet till den om löneslaveriets avskaffande.

Tanken på en sådan rörelse existerade faktiskt. Robert Owen, Albert Brisbane, Wendell Philips och Frederick Douglas kämpade för det, Marx och Engels välkomnade det från andra sidan Atlanten och ett fåtal militanta arbetare försökte förverkliga tanken. Det visade sig dock vara ett dödfött korståg.

⁶ Redan 1817 förklarade några tryckargesäller i New York att ”Detta är ett sällskap bestående av tryckargesäller; och eftersom gesällernas intressen är skilda från och i vissa fall motsatta arbetsgivarens intressen anser vi det olämpligt att arbetsgivaren skall ha någon röst eller något inflytande över våra diskussioner”. (öa)

Trots fabriksproletariatets väldiga tillväxt och skärpningen av den ekonomiska klasskampen skapades inte något nytt arbetarparti. Inte heller skapades någon arbetarfraktion i Lincolns koalition. Bristen på en stark opposition mot slaveriet i arbetarleden innebar att den amerikanska arbetarklassen försatte sin möjlighet att knyta förbindelser med de svarta i sydstaterna och därigenom skapa en egen revolutionär demokratisk tradition.

Att arbetarrörelsen inte lyckades organisera sig som en självständig politisk kraft under den amerikanska historiens största nationella kris var till en del följderna av att den tidiga industriutvecklingen ofta splittrade i stället för att ena arbetarklassen. Just som den amerikanska industriella revolutionen började bli flygfärdig under mitten av 1800-talet gjorde sig tre mäktiga krafter gällande för att splittra arbetarleden.

Expansionen mot väster

Den första var industrins och proletariatets utveckling i en amerikansk miljö där ekonomisk tillväxt inte bara skedde kring en ursprunglig kärna av industrier utan också, och i synnerhet, genom en utbredning av industrin till nya platser. De nya industristäderna i väst, som till exempel Pittsburg, Cincinnati och Chicago, som efter 1850 växte fram nästan över en natt, saknade helt förindustriella traditioner.

Denna ”boomtown”-egenskap hos den amerikanska industriutvecklingen innebar att arbetarklassen i landet, med undantag för dalarna i Nya England och äldre hamnstäder vid Atlantkusten, föddes och växte upp utan erfarenhet och minnen av tidigare hantverkarmotstånd mot industriutvecklingen. Många historiker har betonat hur viktigt sådant hantverkarmotstånd var för att utveckla militant facklig verksamhet och klassmedvetande hos arbetare.

Det var dessutom de framväxande industristäderna i väst som ständigt gav småföretagare nya möjligheter. Det gav i sin tur näring åt småborgerliga ideologier om den enskilda individens möjligheter som fick ett sådant stark grepp om många amerikanska arbetares sinnen. Amerikanska arbetare kunde i större utsträckning än sina klassbröder i Europa rösta med fötterna mot olidliga arbetsförhållanden. Att ge sig av västerut blev ofta en ersättning för kollektiva handlingar på platsen.

Fientlighet mot nya invandrare

Det andra och utan tvekan största hindret för enhet i arbetarleden var de infödda arbetarnas reaktion när, flera miljoner utfattiga irländare och tyskar anlände efter 1840-talets missväxtår i Europa. De nya invandrarna försåg de växande industrierna i Nya England med billig arbetskraft. De byggde järnvägarna som sträckte sig allt längre västerut. De slet i Pennsylvanias grymma kolfält.

Från den inhemska arbetarklassens sida möttes de av allmän fientlighet. Inhemska arbetare reagerade med upplopp, jagade iväg nykomlingarna från sina arbetsplatser, vägrade att släppa in dem i sina fackföreningar och försökte hindra dem från att använda sig av sina medborgerliga rättigheter i det nya landet.

Motsättningarna mellan inhemska arbetare och invandrararbetarna grundades delvis på konkurrens om arbeten. Det fanns dock en djup kulturell antagonism som under mer än ett århundrade förhindrade ansträngningarna att ena arbetarklassen. Det skulle naturligtvis vara lätt att förklara denna splittring i arbetarleden som följderna av motsättningar mellan inhemska protestantiska arbetare och invandrade katoliker. Den förklaringen fångar dock inte det mer komplicerade mönster, där religion, etnisk tillhörighet och sedvanor knöts ihop till två motsatta

kulturella system. Inte heller hur arbetare som levde i dessa två motsatta system införlivades i samma säregna amerikanska borgerliga kultur.

Samtidigt som Engels hade rätt när han betecknade den amerikanska kulturen som den ”renaste borgerliga kulturen”, hade Marx lika rätt när han påpekade att Nordamerika var ”religiositetens land framför alla andra”. Det är den amerikanska kulturens centrala paradox.

Eftersom det inte fanns någon statskyrka, eller någon aristokrati som behövde religionen för att rättfärdiga sin ställning i det amerikanska samhället, blev sekularisering inte nödvändig för en liberal borgerlig politik i USA. Det slags ”kulturrevolution” som jakobinernas anti-klerikalism representerade i Frankrike och Europa förekom inte i Amerika. Inte heller utvecklade den amerikanska arbetarklassen någon kritiskt ifrågasättande tradition och trotsig rationalism, det som i Europa blev så viktigt för att leda proletariatet mot socialism och alliera sig med intelligen-tian.

Industriutvecklingen i Nordamerika gick i stället hand i hand med en förstärkning av religionens inflytande. Protestantismen var inte bara en majoritetsreligion, den var också en beståndsdel i den folkliga republikanska nationalismen. Det folkliga stödet för den amerikanska revolutionen 1776 var följden av ett ”ideologiskt utbrott” i arbetarleden och den folkliga kulturen. Det patriotiska upproret mot parlamentet i London rättfärdigades av en radikal evangelisk väckelse som över-satte ”människans rättigheter” till ett protestantiskt språk.

Denna första stora väckelserörelse följdes av en andra under 1800-talets början, där ett antal moraliska korståg till sist samlades i 1850-talets republikanska parti kring kraven på fri mark, slaveriets avskaffande och motstånd mot påven. Den religiösa väckelserörelsen bidrog till att skapa en enhetlig protestantisk nationalism i nordstaterna.

Den nyväckta fromheten blev samtidigt ett mäktigt vapen för att befästa de nya industrikapitalis-ternas sociala ställning. Religiös moralism var ett effektivt vapen mot industridisciplinens och de höga profiternas traditionella ärkefiende: fylla, spontana helgdagar och bristande arbetsdisciplin. Liksom sin engelska motsvarighet, metodismen, var dock den evangeliska religionen ett tveeggat svärd. Arbetare kunde lägga beslag på religionens jämviktsideal och hänvisa till goda protestan-tiska skäl för fackföreningar och tio timmars arbetsdag.

Det iögonenfallande är hur som helst att det evangeliska budskapet piskade upp den amerikanska arbetarklassens fromhet till ett vitglöd gat raseri vid en tidpunkt då katolska invandrare började översvämma arbetsmarknaden på ostkusten. Mellan åren 1840 och 1860 ökade antalet katoliker i USA från 663000 till över tre miljoner. De irländska invandrarna ur svältgenerationen och deras efterföljare efter 1850 tog dessutom med sig en mycket särpräglad och militant form av katolicism till världens mest protestantiska nation.

Irländarnas plebejiska katolicism

Den republikanska katolicism som fattiga irländare praktiserade var resultatet av en ”fromhets-revolution” efter nederlaget för 1789 års revolution på Irland. Den var intimt förknippad med Da-niel O'Connells katolska frihetsrörelse. Den amerikanska katolska kyrkans band med den ir-ländska katolicismen gav den en dubbel fördel: ett plebejiskt prästerskap som rekryterades ur arbetarklassen och, genom sammanställningen av religionen med den irländska republikanska nationalismen, en öppenhet gentemot demokratiska ideologier. Poängen är att den amerikanska katolska kyrka, som dessa irländare skapade och till stor del dominerade, befann sig långt framme när det gällde att anpassa sig till ett liberalt kapitalistiskt samhälle. Den var långt ifrån ett språkrör för en aristokratisk jordägande klass.

Den amerikanska katolska kyrkan blev därför en effektiv institution för att kulturell anpassa

miljontals katolska invandrare till det amerikanska kapitalistiska samhället. Genom att organisera ett omfattande system med församlingskolor och katolska eller katolskt-etniska föreningar skapade den samtidigt sitt eget kulturella område.

Det var inte invandringen som sådan, inte ens den katolska invandringen, som bröt sönder arbetarklassens kulturella enhet i nordstaterna. Det var i stället två kulturer som utvecklades och organiserades utmed en enda religiös skiljelinje och som fungerade genom en hel mängd institutioner och rörelser. I vart och ett av dessa breda kulturella block fanns det dessutom en mångfald etniska, samfundsmässiga och andra undergrupper som skapade sina egna kulturella områden.

Den avgörande skillnaden mellan den amerikanska arbetarens sociala och kulturella värld och den som arbetare i Europa levde i var inte att det förekom nationella eller religiösa skiljelinjer. Det var att dessa skillnader i USA sammanföll och ställdes mot varandra på nationell nivå längs en enda etnisk-kulturell skiljelinje.

Dessa kulturella-religiösa block förmedlade på en nivå olika etniska och språkliga särigheter och på en annan samma amerikanska borgerliga kultur. Katolska privatskolor lärde ut och inpräglade amerikansk nationalism och respekt för privategendomen lika effektivt som allmänna protestantiska skolor. Dessa skolor var samtidigt antagonistiska institutioner för kulturell anpassning till samhällslivet.

Politisk splittring i arbetarleden

Den kulturella splittringen återskapades i det politiska livet. Förändringarna av det amerikanska partisystemet som inträffade efter 1854 avspeglade en tilltagande klassuppdelning i samhället och det gap som hade skapats i arbetarleden. Den inhemska arbetarklassens nationella chauvinism bidrog till att skapa det hysteriskt antikatolska och invandrarfientliga Amerikapartiet, som under en tid var en av de mest framgångsrika försöken att skapa ett tredje parti i landet. Det var majoriteten i det partiet som vid mitten av decenniet slog sig ihop med dem som agiterade för gratis mark och en del av det sönderfallande liberala partiet för att skapa det nya republikanska partiet.⁷

Det republikanska partiet företrädde de mest aggressiva skikten bland småkapitalisterna i de norra staterna. Partiets program var ett hopkok på protestantisk moralism, ohöjd nationalism och en idealiserad företagarkapitalism. Republikanernas stridsrop om ”arbetets frihet” hade inget med det kollektiva arbetets rätt att göra. Det var ett uttryck för den gamla drömmen om att undfly lönearbetet genom att bli enskild företagare.

Som en reaktion på denna utveckling drevs de katolska invandrarna in i det demokratiska partiet. Det var mer tolerant när det gällde religiösa och kulturella skillnader. Den splittring av arbetarklassen som blev följden varade ända fram till 1950-talet och var förödande för den amerikanska arbetarklassens försök att enas. Inhemska protestantiska arbetare följde sina bossar och utsugare i det republikanska partiet medan katolska invandrare ingick en ohelig allians med reaktionen i sydstaterna.

I en redogörelse om arbetarklassen under 1850-talet måste också en tredje splittrande kraft tas med i beräkningen, nämligen rasismen. Det amerikanska samhället är när allt kommer omkring

⁷ Under hela 1800-talet var markpriserna ett stridsämne i Förenta staterna och kongressen i Washington. I väst bjöd den amerikanska staten ut mark för två dollar per tunnland i lotter på 640 tunnland. Hälften skulle betalas kontant och resten inom ett år. Nybyggarna som ofta var fattiga och inte kunde betala 640 dollar på ett bräde motsatte sig detta. Arealen sänktes till 320 och sedan 160 tunnland, priset sänktes och amorteringstiden förlängdes. Först 1862 stiftades en hemmanslag som innebar att mark som nybyggare inmutade och plöjde upp var gratis. (ö a)

ett spektakulärt fall av nybyggarkolonialism. Förutsättningen för ”fri mark, fritt arbete” var att ursprungsbefolkningen utrotades. Nybyggarna i nordstaterna var dessutom, som redan Torqueville påpekade, ännu värre rasister än de vita i sydstaterna.

En stark rasism, knuten till myten om en framtida flodvåg av svarta på arbetsmarknaden i norr, innebar att majoriteten av de infödda vita arbetarna var motståndare till rösträtt och social jämlikhet för fria svarta. Periodiskt förekom upplopp i Boston och Cincinnati, där fattiga vita angrep svarta församlingar, förföljde svarta och folk som agiterade för att avskaffa slaveriet.

Svarta hade inte rösträtt i nordstaterna på 1820- och 1830-talen. Vid inbördeskrigets utbrott hade svarta en begränsad rösträtt i bara fyra delstater: New Hampshire, Vermont, Massachusetts och New York. I New York utgjorde de svarta omkring en procent av hela befolkningen, i Vermont fanns det 194 svarta -och i New Hampshire 149. I Massachusetts var rösträtten knuten till läskunnighet och i New York var det bara besuttna som hade rätt att rösta i valen.

Det republikanska partiets framväxt, och det starka motståndet mot att utvidga slaveriet till delstaterna i väst, gjorde inte mycket för att ändra fördomarna mot svarta.⁸ Det nya republikanska partiet motsatte sig att svarta skulle införlivas i samhällslivet i nordstaterna. Deportering till Afrika var faktiskt den ”lösning” som de flesta omhuldade.

Delar av den vita engelskspråkiga arbetarklassen, särskilt i New England, kom till sist att stödja slaveriets avskaffande. Det var dock en minoritet och deras motstånd mot slaveriet växte som regel fram ur en from religiös ideologi. Det var inte en följd av någon politisk klarsyn om förhållandet mellan kapitalismen och slaveriet i sydstaterna. Röster som hördes i arbetarleden tillhörde oftare sådana ”arbetarledare” som Orestes Brownson och George Evans, som under klasspolitikens täckmantel agiterade för en allians mellan nordstaternas arbetare och sydstaternas slavägare mot ”kapitalet”.

Bland industriproletariatet hade en del tyska arbetare en mer eller mindre revolutionär förståelse för slavfrågans politiska betydelse för den amerikanska arbetarklassens framtid. De försökte samla stöd för att avskaffa slaveriet och fördömde anhängare till slaveriet, som demagogen Herman Kriege och hans tidning *New York Staats-Zeitung*.

Dessa 1848 års arbetarmän, bland annat de som var organiserade i kommunistklubben i New York, var isolerade på grund av språket och sin oförmåga att förstå den amerikanska arbetarklassens kultur. Deras heroiska ansträngningar fick bara begränsad betydelse i arbetarleden.

Bland irländarna, som då utgjorde majoriteten av utbildade arbetare i landet, arbetade William Lloyd Garrison för att skapa en allians mellan motståndare till slaveriet och en samtida rörelse mot anti-katolska lagar på Irland. Han trodde att Daniel O'Connells irländska anhängare i Amerika skulle kunna förena sig med slaveriets motståndare i en front som skulle gynna bägge. Som svar på hans enträgna böner manade O'Connell sina landsmän i USA att stödja kampen mot slaveriet i ett upprop:

”Jag vill inte ha någon amerikansk hjälp om den kommer över Atlanten besudlad med negerblod. Over den breda Atlanten låter jag min röst ljuda och säger: Irländare, lämna ett sådant land, eller om ni stannar kvar och vågar stödja slavsystemet, kommer ni inte längre att erkännas som irländare.”

O'Connell fick ta emot en störtflod av svar från arga irländare som fördömde hans stöd åt de svarta slaverna. Ett brev kom från några irländska gruvarbetare i Pennsylvania som förkastade

⁸ Omkring 1860 satte naturen sin egen gräns för expansion av slavsystemet i Förenta staterna. Väster om 98:e Längdgraden ligger mark som är för torr för bomullsodling. När naturen satte upp denna gräns, blev kraven på expansion söderut till Karibien och Kuba allt starkare. (ö a)

hand appell och förklarade att de aldrig skulle godta svarta som ”bröder”. De fortsatte:

”Vi utgör inte en distinkt klass i samhället utan betraktar oss på alla sätt som MEDBORGARE i denna stora och lysande REPUBLIK.”

Irländska gruvarbetare i östra Pennsylvanias antracithelvetet saknade inte bara sympatier för slavarna. De vägrade dessutom att acceptera att de var någonting mindre än medborgare, till och med från sin egen nationalhjärte. Det säger mer än någon annat om den amerikanska ”säregenhetens” ideologiska påverkan på arbetarna och om svårigheterna att skapa en klassmedveten arbetarrörelse i Förenta staterna.

Järnvägsarbetarna bakom första facken

Under åren 1870 till 1900 kulminerade varje ekonomisk upp- och nedgång i USA i landsomfattande järnvägsstrejker. Järnvägsbolagen var länge unika pga sin storlek och väldiga arbetsstyrkor och järnvägarnas arbetare var ledande i försöken att skapa starka klassorganisationer. Arbetets Riddare bildades efter järnvägsstrejken 1877 och järnvägsarbetarna bildade också det första industriförbundet.

Den ekonomiska krisen vid inbördeskrigets utbrott och angrepp från arbetsköparnas sida slog sönder de flesta fackföreningar som fortfarande fanns kvar från femtiotalet. På grund av sina gemensamma erfarenheter och uppoffringar på slagfältet skapades dock en grund för gemenskap mellan inhemska arbetare och invandrare när fackföreningar åter började organiseras mot slutet av kriget. Mellan 500 000 och 750 000 arbetare, nästan en fjärdedel av proletariatet i USA, slogs för nordsidan under kriget. På grund av ett diskriminerande rekryteringssystem var en stor andel av dessa soldater irländska och tyska invandrare.

Under åren 1863 till 1873 återhämtade sig industrin. Det medförde bland annat att många invandrare började lämna de allra sämsta arbetena. De fick i allt större utsträckning arbeten som krävde yrkeskunskaper, i byggbranschen, metallindustrin och andra branscher. Händelser på Irland, som resningen 1867 och markkriget 1879-1882, liksom striderna för rösträtten i Tyskland, bidrog till att radikaliserade irländska och tyska arbetare i USA.

Ekonomi från förkrigstidens etniska-religiösa konflikter hördes fortfarande, som apelsinuppluppen i New York och blodiga fejder mellan infödda och irländska arbetare i Pennsylvanias kolfält. Det som främst utmärkte efterkrigstidens arbetsplatser var dock en växande enhet i arbetarledningen, liksom en strävan efter att hitta effektiva former för solidaritet och facklig organisation.

Snabb ekonomisk tillväxt i USA

Under efterkrigstiden inriktades den amerikanska ekonomin på en kontinental hemmamarknad och industriutvecklingen utmärktes av en tilltagande mekanisering. Det gällde särskilt verkstadsindustrin. Jordbrukets utbredning västerut och järnvägsbyggen skapade en väldig efterfrågan på maskiner och stålprodukter. Det stimulerade i sin tur väldiga industrikomplex som växte fram kring de stora sjöarna i mellanvästern.

Mot slutet av århundradet hade Chicago gått förbi Manchester som världens ledande industristad. Den amerikanska arbetarklassen hade nästan fördubblats. Ändå befann sig massproduktionen i sin linda. Bara några få fabriker hade mer än tusen arbetare. Järnvägarna var fortfarande unika på grund av sina jättebolag, sina finansiella resurser och väldiga arbetsstyrkor, en miljon arbetare vid sekelskiftet. Det var bara järnvägsarbetarna som kunde genomföra samordnade strejker över hela landet. De kom därför allt mer att framträda som det amerikanska proletariatets vägröjare.

Under åren 1870 till 1900 kulminerade varje tioårsperiod av ekonomisk upp- och nedgång i landsomfattande järnvägsstrejker. Järnvägarnas arbetare stöddes av tusentals och ibland miljontals andra arbetare och småbönder. Det stora upproret 1877, de omfattande strejkerna mot Gould-systemet 1885 och 1886 och den omtalade Pullmanstrejken 1894 var höjdpunkter i det sena artonhundratalets klass-strider i Förenta staterna.

Enhet under Riddarnas banér

Var och en av dessa strejkvågor stärkte försöken att skapa bredare och starkare klassorganisationer. Redan 1867, när det kortlivade Arbetarförbundet bildades, hade tanken på ett arbetarförbund som kunde samla både inhemska och utländska arbetare börjat vinna stöd i allt bredare skikt. Under järnvägsstrejken 1877 framträdde en tidigare hemlig och tämligen okänd organisation för att leda arbetarnas strider i ett antal delstater.

För att skydda sig mot arbetsköparnas förtryck hade den organiserats enligt mönster från frimurarordnarna och kallades *Arbetets Riddare*. Arbetare som var organiserade i denna riddarorden vid järnvägarna i sydväst besegrade i en strejk 1885 Jay Gould, dåtidens mäktigaste och mest förslagna rövarbaron. Som en följd därav vände sig allt fler arbetare till orden. 1886 hade antalet medlemmar vuxit till över 700 000.

På grund av stämningen hos sina medlemmar påverkades samtidigt andra fackföreningar att slå sig samman, bland annat det viktiga järnvägsbrödrskapet. Arbetsköparnas fientlighet och statsmaktens våld gjorde att till och med de skickligaste yrkesarbetarna hade svårt att hålla sina fackliga organisationer vid liv. Det blev därför allmänt accepterat att en väldig, allomfattande organisation för hela proletariatet behövdes som grund, för att fackföreningarna skulle kunna överleva och utvecklas. Arbetets Riddare tillhandahöll en sådan organisation.

Riddarnas sociala organisationer

Förutom att organisera arbetare i ekonomiska frågor strävade Arbetets Riddare mot högre mål. De använde sig av olika arbetartraditioner för att skapa ett nätverk av klubbar och föreningar som knöt arbetsplatserna till samhällslivet. En typisk förteckning av riddaranslutna organisationer från Detroit 1885 upptog fackföreningar, Arbetets Riddares Församling, arbetarmännens klubbbrum, kooperativa butiker och fabriker, arbetartidningar, sångföreningar, studieförbund, sociala föreningar, politiska diskussionsklubbar och en arbetarmilis.

Det som klarast vittnar om Riddarnas strävan att skapa ett parallellt samhälle var deras arbetardomstol. I ett grundläggande arbete om ordens organisation och medlemmar ger Jonathan Garlock en beskrivning av denna häpnadsväckande institution:

”Varje lokal församling hade sin egen valda domstol där medlemmarna avgjorde tvister utan att vända sig till civildomstolarna. Medlemmarna anklagade varandra, inte bara för sådana överträdelser som strejkbryteri eller för att godta löner lägre än de gängse, utan också för överträdelser mot husliga skyldigheter, som hustrumisshandel eller otrohet, och för överträdelser mot vedertaget socialt uppträdande, som att offentligt uppträda berusad eller vägra att betala hyra”.

Arbetarnas första maj 1886

Riddarnas gryende klasskultur var det första alternativet till de etniska och religiöst präglade kulturer som dominerade i de amerikanska arbetarleden. Det har beräknats att 100 000 -200 000 arbetare vid ett eller annat tillfälle tjänstgjorde i Riddarnas domstolar eller hade andra förtroendeuppdrag i sina lokalförsamlingar. Namnförteckningar på irländare, tyskar och infödda arbetare, som hade sådana uppdrag, visar vilken milstolpe riddarna hade lyckats nå när det gällde att ena

arbetare av skilda nationaliteter.

Riddarna gjorde också de första försöken att organisera kvinnoproletariatet och anställde för det ändamålet kvinnliga organisatörer på heltid. De gjorde dessutom ett första, om än tvehåget, försök att organisera svarta arbetare. För den entusiastiske Engels kunde Arbetets Riddare således inte ses som någonting annat än det amerikanska proletariatets första steg på vägen att bli en ”klass för sig”.

Sammanhållningen mellan arbetare var som starkast vid tiden för den stora järnvägsstrejken och demonstrationerna för åtta timmars arbetsdag 1886, då också Riddarnas och fackföreningarnas medlemsantal nådde sin höjdpunkt. Världens första 1-majdemonstration 1886 inledde en spontan våg av demonstrationer och sittstrejker och näst intill generalstrejk. Det kulminerade i så våldsamma sammandrabbningar mellan arbetare och statsmakt att pressen i landet frågade sig om det var revolutionen som hade anlant.

I kölvattnet på nederlaget i den tredje strejken mot Jay Gould, och förtrycket som föregick Haymarketmassakern, bromsades Riddarnas frammarsch plötsligt upp. I en situation där förhållandet mellan Arbetets Riddare och fackföreningarna blev allt sämre, och där Riddarnas ledning fördömdes av sina egna medlemmar, påbörjade orden sin långa vandring mot glömskan. Den söndring som följde i arbetarleden splittrade de lokala arbetarpartier som hade blommat upp under den korta tiden av enhet i arbetarklassen 1885-1886.

Arbetarledare i politiken

Det kan var mödan värt att se vilka faktorer som låg bakom Riddarnas nedgång. Det rör sig om faktorer som envist skulle återkomma som hinder för klassorganisation och utveckling av klassmedvetenhet i de amerikanska arbetarleden. Riddarnas makt vid järnvägarna undergrävdes till exempel genom att mekanikernas brödraskap smickrades och mutades av arbetsköparna, som insåg att denna grupp av arbetare hade makt att lamslå hela ekonomin. Efter 1885 gick järnvägs-mekanikerna inte i strejk mer och kom inte heller till andra järnvägsarbetares undsättning. Mekanikernas avfall förebådade utvecklingen av en trångsynt ”aristokratisk” inställning till organisering av fackföreningar i USA.

En annan faktor var det allt intimare samarbetet mellan arbetarledare och det demokratiska partiet. Riddarnas arkiv innehåller otaliga protester från medlemmar mot att organisationen användes för att befrämja enskilda personers politiska ambitioner. Stormästaren i Arbetets Riddare, Powderly, som blev borgmästare i staden Scranton i Pennsylvania, var bara det mest beryktade av många fall.

Rekrytering av arbetarledare till politiska poster främjades av en grundläggande förändring i de amerikanska städernas styrelse, som inträffade under senare delen av 1800-talet. En framåtsträvande småborgerlighet, med irländskt och någon gång tyskt påbrå, började erövra den kommunala politiska makten från den tidigare eliten. Det började med valsegrar för irländska borgmästarkandidater i New York 1880 och Boston 1884. De nya politrukerna använde sig av en modell som hade utvecklats i New Yorks stadshus, Tammany Hall, för politisk köpslagan som grundades på den katolska arbetarklassens röster.

Lokala fackföreningsledare, särskilt i den av irländare dominerade byggbranschen, var ofta viktiga förbindelselänkar för det demokratiska partiets kontroll. Det var också de som främst gynnades med politiska belöningar och andra sinekurer. Effekten av denna politiska köpslagan, röster i utbyte mot politiska och andra förmåner, blev att arbetarledare korrumpades. Arbetarnas självständiga organisationer ersattes av ett förmyndarsystem.

Genom att politiska belöningar monopoliserades på grund av etnisk tillhörighet, hölls dessutom de fattigaste och mest maktlösa skikten i arbetarklassen splittrade. Det är viktigt att inse, att arbetarledarnas uppbindning till lokala politiska regimer och bossar inträffade en hel generation innan en verklig fackföreningsbyråkrati hade utvecklats i Förenta staterna.

Under samma period inträffade dessutom en förändring i ledningen av tidigare militanta arbetarförsamlingar. Daniel Walkowitz har studerat förändringen i den tidigare militanta arbetarrörelsen i Troy i delstaten New York. Han betonar vikten av att en irländsk medelklass växte fram och gradvis tog över ledningen i församlingar, som tidigare hade dominerats av välorganiserade och kunniga arbetare:

”I stället för ett antal småborgerliga irländska butiks innehavare, som traditionellt var män från arbetarklassen, växte det fram en ny medelklass som bestod av fria yrkesutövare och företagare. De dominerade det demokratiska partiet och deras ständiga kontakter med arbetare i irländska och fransk-kanadensiska föreningar och nationella rörelser innebar att arbetarklassens bas i etniska föreningar började krympa. I församlingarna förändrades klasslojaliteten till en klasslös etnisk lojalitet”.

Ändå innebar nedgången för Arbetets Riddare inte att vågen av arbetarmilitans bromsades upp. Under det tidiga 1890-talet skedde en uppenbar radikalisering i stora delar av arbetarklassen. Den överflyglade utvecklingen mot en yrkesaristokrati i arbetarleden och motverkade byråkratisering av fackföreningarna. Riddarnas tillbakagång innebar helt enkelt att den stridslust som hade vuxit fram på åttiotalet kanalisades i två nya organisationer med ledare som ansåg att de hade skapat effektivare former för arbetarsolidaritet.

Det var, å den ena sidan, *De Amerikanska Järnvägsarbetarnas Förbund* med Eugene Debs i ledningen. Förbundet var ett uttryck för järnvägsarbetarnas önskan om en enda organisation för alla järnvägsarbetare. Som det första industriförbundet välkomnades det i breda lager som arbetarklassens mest avancerade svar på de stora trusternas makt.

Det var, å den andra sidan, det *Amerikanska Arbetarförbundet*, AFL, som vid denna tid var långt ifrån den konservativa yrkesfackliga organisation som det en dag skulle utvecklas till. Förbundet föddes vid tiden för den historiska agitationen för åtta timmars arbetsdag 1886. Många av AFLs grundare var uttalade socialister och såg förbundet som en mer enhetlig proletär organisation än Arbetets Riddare.

När Grover Cleveland återvaldes som president 1892 var AFL fortfarande en nyfödd koalition av nationella yrkesförbund, delstatsförbund och självständiga avdelningar. Förbundets framtida organisation hade ännu inte fått en lösning. Det skedde genom strider mellan olika strömningar i förbundet, bland annat en snabbt växande socialistisk del.⁹

Det blev den stora depressionen 1893 till 1896, den värsta ekonomiska krisen under artonhundratalet, som satte arbetarnas enhet och sammanhållning på prov och ställde frågan om klassens politiska hemvist på dagordningen. En hel generations militans, stridsvilja och medvetenhet prövades i en serie våldsamma sammandrabbningar. De kulminerade med de amerikanska järnvägsarbetarnas bojkott av Pullmanbolaget 1894.¹⁰

Det anmärkningsvärda med Pullmanstrejken var inte att den utvecklades till en konflikt mellan hundratusentals arbetare och regeringen i Washington. Det hade också inträffat 1877. Det var att

⁹ American Federation of Labor, AFL, hade 150000 medlemmar då det bildades 1886. AFL stred för högre löner, kortare arbetstider och bättre arbetsförhållanden. Vid sekelskiftet hade förbundet ca 550 000 medlemmar. (ö a)

¹⁰ Pullmanstrejken utbröt då bolaget på våren 1894 avskedade en tredjedel av alla arbetare och tillkännagav lönesänkningar på 25 till 40 procent för resten. När bolaget vägrade förhandla med järnvägsarbetarförbundet beordrade Eugene Debs en bojkott av alla tåg med Pullman-vagnar. Tågen i hela USA stannade. (ö a)

den sammanföll med en omfattande radikal opposition på den amerikanska landsbygden.

De fattigas revolt på landsbygden

Farmaralliansens födelse vid slutet av åttiotalet inträffade i en tid med sjunkande spannmålspriser och stigande räntor och arrenden. Alliansen signalerade en radikalisering av landsbygdens protester. Det tidigare landsbygdspartiet under 1870-talet och den nationella *Grangen* företrädde som regel mer välbärgade jordbrukare. Alliansens nästan religiösa kraft kom från dess rötter bland de fattiga på landsbygden.¹¹

Alliansens exempellösa bedrift att ena svarta och vita lantarbetare och arrendatorer i sydstaternas bomullsbälte gjorde den där till en kraft med revolutionära möjligheter. I söder och sydväst hade det dessutom förekommit samarbete mellan fackföreningar, lokala riddarförsamlingar och alliansen under en tid. Efter det dramatiska inträdet under namnet *Peoples Party* i valet 1892, började röster höjas för nationell samverkan för att skapa ett nytt folkligt nationellt parti.

Arbetarpopulismen, grundad på en förening av arbetare i städerna och fattiga jordbrukare på landsbygden, såg ut att kunna ge en enhet och bredd som hade saknats hos de kortlivade arbetarpartier som för en kort tid hade blommat upp efter strejkerna 1886 i städer som New York, Chicago och Milwaukee.

Förebilder i England och Australien

För många framstod dessutom arbetarpopulismen som en naturlig amerikansk motsvarighet till de nya arbetarpartier som då började växa fram i Europa och Australien. Den tidens arbetarpress visar vilket stort intresse fackföreningsmän i USA hade för socialdemokratien i Europa och arbetarpartierna i England och Australien. Amerikanska arbetare av tysk börd var mest påverkade av det tyska socialdemokratiska partiets framgångar. Det var dock arbetarpartierna i Australien och Keir Hardies oberoende arbetarparti *ILP* i England som väckte störst intresse i AFLs led.

I Australien grundades de nya partiernas styrka på de nya fackförbunden som organiserade landsbygdens arbetare, gruvornas folk och hamnarbetarna. I England var det likaså Keir Hardies arbetarparti, *ILP*, som var nära knutet till de nya fackförbunden, just de förbund som var mest sårbara för de engelska domstolarnas och parlamentets ökade angrepp mot fackliga rättigheter.

Det är inte förvånande att det var en koalition av socialister och företrädare för industriförbund, som gruvarbetarförbundet *UMW*, som agiterade för att arbetarna skulle organisera sig i ett självständigt politiskt parti för att kunna bemöta statens förtryck och strejkbryteri. Vid AFLs konvent 1893 lyckades de vinna en majoritet för ett politiskt program i 11 punkter som tagits från *ILPs* program i England. Det innehöll bland annat en punkt 10 som krävde ”kollektivisering av industrin”. Programmet sändes till medlemsförbunden för diskussion.

Arbetarpopulismen i Chicago

Vid den här tiden blev Chicago centrum i försöket att förena populismen med den nyväckta radikalismen i arbetarleden. Redan före depressionen hade förföljelse av arbetare och korruptionen i stadens styrelse skapat ett intresse för politiska frågor hos arbetare i staden. Som en följd av statsmaktens brutala angrepp mot en kolstrejk på våren 1894, och de därpå följande striderna i

¹¹ Från 1870-talet och framöver ökade jordbrukarnas missnöje med priserna för lagerhållning och järnvägstransporter. De slöt sig samman i sällskap som kallades Granges och valde sina egna delegater till delstatsförsamlingarna. 1876 lyckades de i en del delstater genomdriva lagstiftning som reglerade järnvägstaxorna. Farmaralliansen gick längre och krävde nationalisering av järnvägarna. (ö a)

samband med Pullmanstrejken, ökade detta nymornade politiska intresse.¹²

Vid denna tidpunkt sammankallade Illinois fackliga centralorganisation en konferens i Springfield. Företrädare för fackföreningar, radikala jordbrukare och medelklassradikaler samlades för att överväga möjligheterna att skapa ett nationellt *Peoples Party*. Mötet hölls samtidigt som Eugene Debs arresterades och Pullmanstrejken krossades. Delegationerna enades kring ett populistiskt program som grundades på en reviderad version av ILPs 11-punktsprogram.

Arkitekten bakom denna enhet mellan arbetare och fattiga radikala jordbrukare vid Springfield var journalisten och Fabian-socialisten Henry Demarest Lloyd. Hans mål var att göra Illinois arbetarpopulism till ”spjutspetsen i en rörelse för att förvandla Peoples Party till ILPs amerikanska motsvarighet”. Sporrade av socialister anslöt sig fackförbund i grannstaterna Wisconsin och Minnesota till det populistiska korståget genom att godkänna de 11 punkterna som AFL hade skickat ut till medlemsförbunden.

Splittringstaktik mot radikala krafter

Lloyd var så säker på arbetarpopulismens obevekliga framåtskridande att han bad AFLs ordförande Samuel Gompers att sammankalla en nationell AFL-kongress för att skapa en enad populistisk front inför kongressvalen 1894. Gompers var å sin sida lika beslutsam att slå tillbaka socialistiska strömningar i AFL och att bryta sönder alliansen mellan ”organiserad arbetarrörelse och populism”. Han hade bundsförvanter i de konservativa AFL-förbunden och kunde dessutom räkna med stöd från mer välbärgade jordbrukare i Peoples Party.

Omkring 1894 började dessa mer välbärgade och konservativt lagda jordbrukare från spannmålsstaterna i mellanvästern att ta över ledningen i Peoples Party, från radikalerna från syd och sydväst. Med silverintressenas resurser bakom sig hoppades de kunna begränsa det populistiska programmet till en enda fråga, den om fritt silver.¹³ Sedan skulle det bli möjligt att slå samman partiet med silverfalangen i det demokratiska partiet. Deras avsky för den radikala arbetarpopulismen, som formulerades i Springfield-programmet, sammanföll med Gompers.

Radikalernas nederlag

Arbetarpopulismens nederlag var en tragedi i flera akter. Trots att en majoritet av AFL-förbunden var för ILP-programmet lyckades Gompers vid AFL-kongressen i Denver 1894 förhindra att det antogs. När AFL förkastade de 11 punkterna blev det möjligt för konservativa jordbrukare och fackliga ledare att gå till angrepp och framkalla splittring bland vänsterpopulisterna. Många socialister följde Daniel de Leóns sekteristiska linje och återgick till att agitera för ett ”kemiskt rent” revolutionärt program för arbetarklassen.

Efter en bitter strid i Peoples Party mellan de konservativa från mellanvästern och sydstaternas radikaler förkastades i juli 1896 det progressiva Omaha-programmet. Kvar blev kravet på fritt silver och förslaget att gå ihop med det demokratiska partiet.¹⁴

¹² När järnvägsbaronerna inte kunde krossa järnvägsarbetarnas strejk bad de president Cleveland om hjälp. Den 4 juli 1894 tågade två tusen soldater in i Chicago och det som varit en förhållandevis fredlig strejk förvandlades till ett blodigt slag mellan arbetare och soldater. (ö a)

¹³ Silverfrågan i USA gällde marknadsfrågan i bredare mening. För bönderna i mellanvästern var det en fråga om avsättning för jordbruksprodukter utomlands. Genom att slå 10 000 indiska rupier för silver värt 833 pund kunde engelska spannmålshandlare sälja indiskt vete i Liverpool billigare än det som kom från Illinois, Kansas och Minnesota. (ö a)

¹⁴ Omaha-programmet, som antogs när Peoples Party bildades 1892, krävde att guldmyntfoten skulle överges, lagstadgad progressiv inkomstskatt och nationalisering av järnvägar och annan allmännyttig verksamhet. (ö a)

I presidentvalet 1896, som två år tidigare sett ut att kunna bli början på en politisk självständighet för arbetare och småbönder, krossades alla förhoppningar. Valet av McKinley inledde en tid då finanskapitalet och republikanerna behärskade den nationella, liksom den internationella, politiken.¹⁵

Stridigheterna i AFL och i populistpartiet skapade naturligtvis demoralisering och förvirring i arbetarleden. Det förekom dessutom en markant klyfta mellan arbetarveteranernas radikalism och en uppenbar apati och likgiltighet hos stora delar av de oorganiserade invandrararbetarna. På nittioalet utgjorde de en majoritet av städernas proletariat.

Samtida skribenter trodde att Chicago mitt under depressionen ”stod på revolutionens rand”. Trots det vann arbetarpopulisterna bara 20 procent av arbetarrösterna när deras inflytande var som störst efter Pullmanstrejken 1894. Det fanns andra och djupare krafter som verkade för att bromsa upp arbetarpopulismens framåtskridande än Gompers förslagenhet och de konservativa jordbrukarnas manipulationer. Två saker framstår som särskilt viktiga.

Reaktionen i sydstaterna

De fattigas uppror i sydstaterna framkallade ett våldsamt motangrepp från de härskande klasserna. Rasism och ursinnig demagogi piskades upp mot farmaralliansen och mot samarbetet mellan fattiga vita och svarta. Motståndet mot medborgerliga rättigheter för svarta, rasåtskillnad och lynchterror mot svarta militanter institutionaliserades i södern under nittioalet. De svarta skulle hållas bundna till jorden och förhindras att förena sig med sina fattiga vita klassbröder.

1892 krossades en generalstrejk i New Orleans. Det var ett svidande nederlag för de mest medvetna och militanta delarna av arbetarklassen i sydstaterna. Enheten mellan svarta och vita arbetare revs sönder. Ur detta nederlag växte det å den ena sidan fram en snöpt och trångsynt facklig rörelse för vita arbetare, och å den andra ett föraktat svart proletariat som inte hade några som helst rättigheter.

Det dubbla nederlaget, för landsbygdens proletärer och städernas arbetare, gjorde att en reaktionär klass av köpmän och markägare kunde förhindra utvecklingen av en fri arbetsmarknad och därmed hålla kvar södern i den ekonomiskt och socialt förödande bomullsekonomin.

Hets mot nya invandrare

Som en reaktion på irländarnas framgångar i kommunalvalen 1890 och 1892 återuppväcktes en militant anti-katolicism. Ledande var *American Protective Association* som skyllde det ekonomiska sammanbrottet på en ”flodvåg av invandrare som påvens agenter släppt lös mot Amerika”. Samma åsikt hade det amerikanska mekanikerförbundet med sina 150 000 medlemmar.

Hetsen mot katoliker och invandrare rev sönder enheten i arbetarleden. Splittringen drabbade till och med fackförbund som hade sett ut som arbetarpopulismens klippor, som gruvarbetarförbundet och järnvägsarbetarförbundet. Protestantiska arbetare varnades för att gå med i fackförbund som dominerades av katoliker och att inte hysa något förtroende för fritt silver. I Pennsylvanias och Illinois kolfält bromsade söndringen upp organiseringen av arbetare. I en del fall slets gruvarbetarförbundets avdelningar i stycken.

Populisterna gjorde å sin sida inte mycket för att dämpa invandrarproletariatets farhågor.

¹⁵ Valet 1896 dominerades av frågan om den ekonomiska depressionen och behovet att utvidga den amerikanska marknaden och för det andra, vad USA borde göra beträffande revolutionen på Kuba. Dessa tre frågor hängde ihop. (ö a)

Populismens ideologiska framtoning var trotsigt evangelisk och hade ett starkt släktskap med klassiskt nationalistiska tongångar. Det kan till en del förklara varför så många invandrararbetare i mellanvästern förkastade populismen i samma ögonblick som de var på väg att lämna det demokratiska partiet.

Förändringar i klassens sammansättning

I valet 1896 erövrade det republikanska partiet en del av dessa besvikna katolska arbetares röster. En större del avstod från att rösta över huvud taget. Valet 1896 markerar därför en djup förändring idén amerikanska arbetarklassens kultur. Vid en tidpunkt då proletariatet i Europa mer än någonsin började delta i det politiska livet valde stora delar av den amerikanska arbetarklassen att inte använda sin rösträtt i politiska val.

Etniska och religiösa motsättningar, liksom ras- konflikternas återkomst vid slutet av artonhundratalet, var dessutom knuten till en viktig förändring i den folkliga ideologin. Den rasistiska terrorn i södern, och kraven på att USA skulle expandera i Karibiska övärlden och västerut över Stilla havet, bidrog till att förändra den gamla folkliga nationalismen till en nationell chauvinism som grundades på socialdarwinism och så kallad "vetenskaplig rasism".

Den ideologiska förändringen i den folkliga kulturen sammanföll med att den nya invandringen medförde en andra omstöpning av den amerikanska arbetarklassens sammansättning. Det var mot den bakgrunden som AFL-förbunden efter 1896 gick allt längre åt höger, inriktade sig på att bara organisera vita arbetare, förespråkade en trångsynt yrkesfacklig politik och agiterade för begränsning av invandringen till USA.

För första gången hade fackförbunden i USA överlevt en allvarlig ekonomisk kris. Situationen utmärktes dock åter av split i arbetarleden, för protestantiska arbetare ställdes mot katolska, infödda mot invandrare och vita mot svarta.

Vändpunkten som inte vände

De första årtiondena av 1900-talet var nederlagens år för den amerikanska arbetarrörelsen, skriver Mike Davis i sin fjärde artikel. Den nya tekniken för massproduktion urholkade yrkesarbetarnas skicklighet och de "nya" invandrarna spelades ut mot de inhemska. Åren kring första världskriget skakades USA av en mängd strejker och upplopp, men stridigheterna i arbetarklassen hindrade framgångar. 1919 var "vändpunkten som inte vände".

Liksom tidigare försåg invandringen gruvindustrin, byggbranschen och andra sektorer i den amerikanska ekonomin med arbetare som kunde utnyttjas maximalt. De nya invandrarna blev dessutom fabriksarbetare som från 1898 och framöver behövdes för att bemanna de snabbt växande fabriker inom massproduktionen. När Henry Ford öppnade sin fabrik med löpande band för T-fordar vid Highland Park, var majoriteten av arbetarna födda utomlands.

Som regel saknade de nya invandrarna politiska rättigheter. På grund av fattigdom eller genom medveten diskriminering levde de hopfösta i slumområden som låg avskilda från de inhemska arbetarnas bostadsområden. En ny social organisation, grundad på etnisk tillhörighet, religion och yrke skapades i den amerikanska arbetarklassen. Tabellen nedan kräver några kommentarer.

Först och främst är det viktigt att ifrågasätta en mycket vanligt förekommande uppfattning om att invandringen som sådan, av "horder av bönder", skapade en arbetarstam som var kulturellt efterbliven och gjorde enhet i arbetarleden omöjlig. De nya invandrarna tog naturligtvis med sig gammaldags seder och bruk från sina respektive hemtrakter. Men att medvetet skapa större

etniska församlingar och sammanslutningar i Amerika var som regel en defensiv reaktion mot diskriminering och förföljelse i det nya landet. Invandringens verkliga effekter berodde till stor del på hur starka och hur öppna för invandrare de befintliga klassorganisationerna var. Det framgår tydligt av skillnaden mellan utvecklingen i städerna Lynn och Fall River i Massachusetts.

Lynn hade en av de äldsta och starkaste fackföreningstraditionerna i Förenta staterna. Arbetare i staden förenades av starka band som fanns mellan arbete, fritidsverksamhet och familjeliv. Fall River saknade sådana på klass grundade samhällsinstitutioner. Arbetarnas arbetsplatser och bostadsområden var isolerade från varandra. I Lynn, där den nya invandringen bestod av en begränsad och stadig inflyttning, införlivades de nya arbetarna i det större arbetarsamhället. I Fall River hälsades däremot ankomsten av ett stort antal portugiser och polacker vid sekelskiftet med fientlighet. Det ledde till en uppdelning av samhället i olika etniska församlingar.

De flesta industrierna i USA var tyvärr mer lika Fall River än Lynn. I Europa skapade klassstriderna på 1880- och 1890-talen ett nätverk av proletära institutioner, allt från arbetarföreningar, kooperativ och arbetarkyrkor till Folkets hus och arbetares bildningsförbund. Den amerikanska arbetarklassen lyckades inte skapa en sådan egen arbetarkultur som kunde överbrygga etniska och religiösa skillnader utanför arbetsplatserna.

Arbete och fack- organisation	Etnisk- religiös tillhörighet	Politisk hemvist
Utbildade yrkesarbetare, AFL-förbund	infödda, vita protestanter Engelsktalande kanadensiska protestanter	Republikaner
Outbildade, fabriksarbetare skogs- och gruvarbetare oorganiserade, IWW, socialistleda gruv- och textilförbund	Gamla katolska invandrare: irländare, tyskar Nya katolska invandrare: andra slaver, ungrare, italienare, fransk/kanadensare, Nya andra invandrare: judar, finnar, nya tyskspråkiga	Demokrater och demokraternas partimaskiner i städerna Stor andel socialister

Förändringar på arbetsplatserna

Den nya invandringens effekter förstärktes av en radikal förändring av arbetsdelningen i fabrikerna. Den nya tekniken för massproduktion utvecklades hand i hand med kapitalisternas angrepp mot yrkesarbetarnas maktställning på arbetsplatserna. Angreppen inleddes när Carnegie-bolaget 1892 besegrade det mäktiga järn- och stålarbetarförbundet. De fortsatte under de därpå följande trettio åren fram till 1922; då de oorganiserade verkstädernas herravälde var etablerat i den amerikanska industrin.

Samtidigt som kapitalisterna krossade yrkesarbetarnas makt på arbetsplatserna, och den tekniska förändringen ”spädde ut” deras yrkeskunskaper, var de noga med att inte låta dem sjunka ner i de halvutbildade arbetarnas led. För att undvika en sådant explosiv utjämning i arbetarleden lockade företagen sina demoraliserade yrkesarbetare med ackord, bonus, sparkassor och vinstdelning.

Yrkesarbetarna hade tidigare sett sig som arbetarklassens naturliga ledare. Nu främjade företagen nya sociala normer som uppmuntrade en symbolisk samhörighet med småborgerligheten. Det gällde särskilt att ha eget hem och vara medlem i någon patriotisk förening. Yrkesarbetarna, som först och främst rekryterades bland inhemska arbetare och ur de ”gamla” invandrarleden, mobiliserades som en buffert mot de utbildades organisering och organisationer.

Nya invandrare fastnade i sin tur i arbeten som krävde lite eller ingen utbildning. Den anmärkningsvärda geografiska rörligheten hos dessa nykomlingar — som i takt med ekonomins upp- och nedgångar ständigt lämnades vind för våg, eller som återvände hem med sina besparingar — står i skarp kontrast till deras yrkesmässiga orörlighet. En undersökning i en stålstad som dominerades av slaviska arbetare visar, att andelen arbetare som efter en tid fick bättre arbeten, minskade dramatiskt. 1886 fick 32 procent av arbetarna bättre jobb efter en tid. 1905 hade andelen sjunkit till nio procent av alla arbetare.

På fabrikerna organiserades dessutom arbetet allt mer i etniskt och språkligt segregerade grupper. De övervakades av inhemska förmän eller yrkesarbetare som inte visade någon särskild sympati för dem. Återigen var det dock så, att effekten av denna uppdelning berodde på om det fanns en stark fackförening, eller ej, som motvikt. I Pennsylvanias kolfält lyckades gruvarbetarförbundet, efter många och långa strider, smida ihop en flerspråkig, enad och militant arbetarstyrka. I industrifeodalismens domäner, som i Pennsylvanias stålstäder där yrkesfacken hade krossats mellan 1892 och 1901, var sönderingen mellan arbetarna mycket mer hopplös.

Segregation i städerna

Uppdelningen i industrin återspeglades av en segregering i arbetarnas bostadsförhållanden. Omkring 1910 hade den amerikanska industristaden fått ett helt annorlunda socialt utseende än Europas fabriksstäder. På bägge kontinenterna bidrog spårvagnssystemet till en större rumslig klassuppdelning. I Europa tog den formen av en klassuppdelning, där proletära ”east ends” och röda ”arrondissements” blängde över ökade sociala och rumsliga klyftor på borgerliga ”West Ends” eller fashionabla ”Farcourgs”. I Förenta staterna komplicerades den klassgrundade uppdelningen av en etnisk segregering som skedde samtidigt.

Städer som Buffalo, Cleveland, Chicago, Detroit och Pittsburg fick alla efter 1890 en typiskt tredelad rumslig uppdelning. Den bestod av medelklassens för- städer, en zon av anständiga äldre hus, ofta enfamiljsbostäder, där inhemska arbetare och en del ”gamla” invandrare bodde, och en inre stadskärna av hyreskaserner, schabbiga lägenheter och överfulla pensionat som hyrde ut sovplats till det nya invandrarproletariatet. Över detta bälte av arbetarbostäder låg ett rasternät, nästan mikroskopiskt detaljerat i en del städer, med sitt eget levnadssätt och livsmönster.

Irländarnas tvetydiga ställning

De som fungerade som förmedlande länkar i denna komplicerade uppdelning på arbetsplatser och i bostadsområden, mellan inhemska yrkesarbetare och utbildade invandrare, var de gamla katolska invandrarna, främst irländare och tyskar. Irländarna hade en tvetydig, men viktig, ställning i arbetarklassen. Å ena sidan var de delvis införlivade i de mer privilegierade delarna av proletariatet.

De hade i många fall skaffat sig yrken som krävde utbildning. De hade också ett mycket stort inflytande i den framväxande fackföreningsbyråkratin. Under åren 1906 till 1918 var inte mindre än 64 ordföranden i AFL-förbund av irländsk härkomst. Många av dem levde dessutom i samma lite finare grannskap som de inhemska yrkesarbetarna gjorde.

A andra sidan var de knutna till sina nyanlända landsmän. En majoritet av irländarna, särskilt de nyanlända, var 1910 fortfarande utbildade arbetare eller transportarbetare. Likaså var det irländarna som dominerade två institutioner som hade livsviktig betydelse för de flesta nyanlända invandrare: den katolska kyrkan med sin välgörenhet och det demokratiska partiets försmånsmaskin i de flesta industristäderna.

Tillskott av radikala nykomlingar

Vid sidan av arbetarklassens största grupper fanns flera andra grupper från central- och öst-europa. Varje land i Europa skickade naturligtvis sin andel av utvisade radikaler över Atlanten. Marxismens dominerande språk i USA blev tyska och yiddish och det tredje språket var troligen finska. Kapitalisternas svartlistning av radikala arbetare och Bismarcks anti-socialistiska lagar tvingade tyska Lassalle-anhängare, anarkister och marxister över havet.

Vid sekelskiftet hade tyska emigranter skapat en egen extraordinär tysktalande kultur med gymnastikföreningar, skytteklubbar, studiecirkel och ölträdgårdar i USA. De spelade en avgörande roll för att organisera bryggare, bagare och cigarmakare i fackförbund. Under flera generationer utgjorde de stommen i arbetarrörelsens vänsterflygel i Chicago och St Louis. Deras största prestation var dock att från 1910 till 1954 göra Milwaukee i delstaten Wisconsin till socialismens starkaste fäste i Förenta staterna.¹⁶

Den andra stora koncentrationen av radikala invandrare fanns på Manhattans Lower East Side i New York. Där levde en miljon italienare och judar hopträngda i världens då tätaste bostadsområde. En effekt av 1905 års ryska revolution var att Manhattans Lower East Side fick ta emot en hel hop begåvade unga Bund-organisatörer och judiska socialdemokrater som hade drivits i exil.¹⁷ På anmärkningsvärt kort tid organiserade de omkring femtio tusen yiddishtalande väljare som kämpade för att organisera beklädnadsarbetarna i New York. De kom dessutom att utgöra kärnan i den radikala vänsteroppositionen av kommunalförvaltningen i Tammany Hall.

Det amerikanska socialistpartiet

Eugene Debs och hans anhängare i det amerikanska socialistpartiet strävade efter att ena och företräda detta splittrade och kulturellt mångskiftande amerikanska proletariat.¹⁸ Efter den så kallade stora paniken 1907, och drakoniska angrepp mot fackföreningarna från högsta domstolen, skapades en stark strömning bland arbetare att rösta på socialistpartiet. Det gick stick i stäv mot AFL-ledaren Samuel Gompers försök att leda in den fackligt organiserade arbetarrörelsen i en allians med det demokratiska partiet. När socialistpartiet 1912 stod på höjden av sitt inflytande drabbades det dock av interna stridigheter som hade sin grund i ideologiska skillnader.

¹⁶ I Milwaukee var större delen av de fackligt anslutna arbetarna också medlemmar av socialistpartiet. Socialisternas obestridde ledare i Milwaukee var Victor Berger, som var ordförande i det lokala typografförbundet och ständigt delegat vid AFL-konventen. Han var redaktör för Socialist Labor Partys tidning *Wisconsin Vorwaerts* och senare *Milwaukee Leader*. Valdes till kongressen i Washington 1910 och 1922 och satt i kongressen till 1927. (ö a)

¹⁷ En av dessa var Morris Hillquit som var född i Riga och uppväxt på Manhattan. Han var journalist och organisatör för United Hebrew Union som var föregångaren till International Ladies Garment Workers Union, det amerikanska beklädnadsförbundet. (ö a)

¹⁸ Det amerikanska socialistpartiet organiserades 1901 av folk som tidigare hade lämnat Socialist Labour Party på grund av oenighet med ledaren Daniel de Leon, bland annat Berger, Hillquit och typografledaren Max Hayes. (ö a)

Partiets kris hade naturligtvis många orsaker. Den avspeglade framför allt klasskampens motsägelsefulla dynamik under denna tid, som ibland kallas den progressiva epoken i amerikansk historia. Ären mellan 1909 och 1913 var en vattendelare i den internationella arbetarrörelsens historia. Liksom i England, Tyskland, Frankrike och Ryssland var det i Förenta staterna en tid med våldsamma strejker och folkliga upplopp. Det var en tid då nya skikt av utbildade arbetare trädde in på klasskampens scen.

Det började med våldsamma upplopp bland invandrararbetare vid stålverket McKees Rock i Pennsylvania och bland de utsugna beklädnadsarbetarna i New York 1909. Det invandrarproletariat som hade betraktats som omöjligt att organisera, exploderade i våldsamma och militanta upplopp. Stödda av *Industrial Workers of the World*, IWW, och socialistiska organisationer i beklädnads, genomförde den nya generationen strejk efter strejk i hela raden av industrier för massproduktion, från textil- till bilindustrin.

Samtidigt tvingades AFL-förbunden att utkämpa bittra försvarsstrider mot utarmningen av medlemmarnas yrken, taylorismen, och en allt hårdare arbetstakt i fabriken. Den längsta och mest heroiska av dessa strider var en 44 månader lång strejk, som arbetarna vid Harrimans järnvägars mekaniska verkstäder utkämpade, mot så kallad ”vetenskaplig företagsledning” åren 1911 till 1915.

Till skillnad från strejkerna från 1877 till 1896 enade inte klass-striderna under det tidiga nittonhundratalet inhemska arbetare och det nya invandrarproletariatet. När yrkesarbetarnas försvarsstrider inte kunde sammanlänkas med organiseringen av de nya invandrarna, intog de båda grupperna av arbetare alltför ofta en fientlig inställning till varandra. Splittringen blev så allvarlig att en del socialister regelbundet talade om ett ”inbördeskrig” i arbetarleden. IWWs organisationer beklagade sig över att AFL-förbunden medvetet undergrävde och saboterade invandrarproletariatets strejker.

Stridigheterna mellan yrkesförbunden och de oorganiserade invandrarna avspeglades som en konflikt mellan en reformistisk och en syndikalistisk del i socialistpartiet. Reformisterna som leddes av Victor Berger från hans tyska socialistiska fäste i Milwaukee, var anhängare till ett program i enlighet med Bernsteins linje. Konkret innebar det gradvisa och måttfulla sociala förbättringar och sporadisk kritik mot Gompers ledning av AFL-förbunden.

Reformisterna hade ingen klar politik för att organisera det nya invandrarproletariatet. De skiljde sig i allmänhet inte från huvudströmningen i AFL-förbunden, som krävde en begränsning av invandringen. Berger var dessutom uttalad rasist.¹⁹

”Det var teoretiskt beklagligt att arbetarnas organisationer var begränsade till yrkesarbetare”, skriver Sally Miller i en undersökning av socialismen i Milwaukee. Socialisterna i Milwaukee var dock, skriver hon vidare, ”belåtna med sina tyska yrkesarbetare och föraktade de utbildade nya invandrarna. Den allians de föreställde sig inom arbetarrörelsen var en som nästan uteslutande bestod av tyska och inhemska arbetare”.

Vänstern och IWWs militanter

I motsats till denna linje hade vänsterflygeln i socialistpartiet nästan uteslutande ett industriperspektiv. De satte sina förhoppningar till invandrarproletariatets och de oorganiserade arbetarnas revolutionära möjligheter. De betraktade yrkesförbunden och AFL som hopplösa fall och an-

¹⁹ Berger var övertygad om att socialisterna skulle vinna majoritet i AFL-förbunden och var därför bitter motståndare till IWW och alla alternativa fackförbund. (öa)

strängde sig i stället att skapa ett enda stort fackförbund för alla arbetare, ”One Big Union”.²⁰

Vänstersocialisterna spelade en ovärderlig roll för invandrarnas strejker i industrin. Det visade sig dock att deras syndikalism bara var en tillfällig hjälp för det utsatta fabriksproletariatet. IWW visade en stridbar solidaritet på arbetsplatserna. Däremot hade det nästan ingenting att säga om politiska frågor i slumsområdena, där arbetarfamiljerna var fångade i komplicerade beroendeförhållanden till katolska kyrkans välgörenhet och det demokratiska partiet.

Ingen av de två linjerna i den amerikanska socialismen 1912 verkar ha varit realistisk, för att ena arbetarklassen, eller för att samordna fackföreningspolitik med socialistiska framsteg i städernas politiska liv. Reformisterna hade inga tankar på att organisera invandrarna. Vänstern såg ingen mening i att försöka påverka yrkesarbetarna eller att ifrågasätta Gompers dominerande ställning i AFL. Varken reformisternas politik för gradvisa sociala reformer, eller vänsterns opolitiska inställning, uppfyllde kraven på en politisk lösning av städernas kris och slumproletariatets belägenhet.

Socialistpartiet och invandrarna

På det organisatoriska planet försökte partiet aldrig på allvar smälta samman sina olika delar till en helhet. Den amerikanska socialismen förblev i verkligheten en koalition av flera etniskt och språkligt skilda socialismer. De viktigaste socialistiska fästena hade därför en etniskt homogen valmanskår: tyskar i Milwaukee, skandinaver i Minneapolis, judar på Manhattans östsida och holländare i Reading i Pennsylvania. Dessutom höll ledarna i partiet de etniskt och språkligt åtskilda organisationerna på avstånd från varandra och från den verkliga makten i partiet.

Invandrarproletariatets socialister var partiets kontaktyta med det oorganiserade fabriksproletariatet. Socialistpartiet använde sig dock aldrig av de möjligheter som detta gav. Ledare i partiet, som delvis motiverades av chauvinism och rasism och var oroade av invandrar-socialisternas radikala politik, höll i stället invandrarproletariatet på avstånd.

Irländare, polacker och italienare

Socialistpartiets kanske allvarligaste misslyckande var att det inte nådde industriproletariatets kärntrupper: de gamla och nya katolska arbetarna. Trots dessas dominerande ställning i AFL, och trots att det i socialistpartiet fanns sådana glödande irländska organisatörer som Elisabeth Gurley Flynn, William Foster och James Cannon, fanns det bara en handfull irländska radikaler i socialistpartiet.

Av flera miljoner polacker, som var koncentrerade i industrins centrum, var det kanske två eller tre tusen som var medlemmar av det polska socialistförbundet. I New York klagade den italienska tidningen *Il Proletario* över att ”i en stad med 650 000 italienare finns det bara ett par hundra medlemmar i partiet”.

En del historiker har hävdade att den katolska kyrkans motstånd mot socialismen förhindrade en mer omfattande radikaliserings av irländska, polska och italienska arbetare i USA. Orsaken är förmodligen mer komplicerad än så. Italienska invandrare skapade dock en mycket radikal

²⁰ Vänstern i socialistpartiet representerades av William Haywood, tidigare sekreterare och kassör i Western Federation of Miners och ledare för IWW som grundades 1905. Han inriktade sina ansträngningar på arbetarnas dagskrav och att organisera de oorganiserade.

Haywood talade för gruvarbetare i avlägsna läger i bergsstaterna, skogsarbetare i norra Louisiana och nordväst, kringvandrande lantarbetare och nyligen anlända industriarbetare som textilarbetare i Lawrence och gummiarbetare i Akron. (ö a)

arbetarrörelse i Argentina och polska gruvarbetare i Ruhrområdet i Tyskland var mycket mottagliga för revolutionär agitation.

Melvyn Dubovsky har undersökt socialistpartiets misslyckande att nå irländare i New York. Han påpekar att de irländska invandrarnas band till det demokratiska partimaskineriet hade sin största betydelse under dessa år. Andemeningen är att irländare, på grund av sin relativt privilegierade ställning i fackföreningar och det demokratiska partiets förmånsmaskin, inte frestades av vädjanden från en socialistisk rörelse dominerad av judar. Som om de någonsin kom till makten skulle riva ner den traditionellt irländska trusten i stadshuset i New York.

Debs dröm om enande industriförbund

Ett av socialistpartiets tragedier är att de bittra fraktionsstriderna så lite bidrog till att klargöra politiska möjligheter. Eugene Debs verkade vid olika tillfällen ha en intuitiv förståelse för att den amerikanska arbetarklassen aldrig skulle kunna vinnas för socialismen om enhet inte grundades på något gemensamt mål för kampen. Han hoppades att striderna för att skapa industriförbund skulle skapa en sådan enande politik och bli ett svar på både yrkesarbetares och industriproletariatets behov.

I denna anda utfärdade han 1914 en maning om att skapa enhet för industriförbund grundade på en sammanslagning av *United Mine Workers* i östra USA och *Western Federation of Miners* i de västra delstaterna. Det skulle vara början på en kampanj för att organisera arbetarna i de nya industrierna för massproduktion och skapa ett alternativ till Gompers snäva fackpolitik.

Trots att Debs vädjan lämnades därhän återuppväcktes dess anda 1917. Chicagos fackliga centralorganisation, som leddes av John Fitzpatrick och Edward Nockels, förkastade då yrkesförbundens trångsynta politik. De slog ihop sina resurser för att organisera arbetarna i Chicagos kreatursfällor och slakthus. Stärkta av regeringens fruktan för strejker under kriget och med William Foster som ledande organisatör organiserades 100000 arbetare i Chicago och intilliggande städer. Det var en historisk seger över de stora köttgrossisterna.

Industrins Maginotlinje 1919

Stärkta av framgången och med halvhjärtat stöd från AFLs ledning försökte Foster och Fitzpatrick året därpå att använda samma metoder i Pennsylvanias ståldalar och fabriksområden i södra Chicago. Stålintustrin var de oorganiserade industriernas Maginotlinje (försvarsverk) i USA. Det var en allmän åsikt, att nyckeln till att organisera hela industriarbetarklassen låg i att organisera stålindustrins arbetare.

Ett decennium tidigare hade familjen Morgan utplånat de sista resterna av yrkesförbunden i stålindustrin. Foster och Fitzpatrick satte sina förhoppningar till växande otålighet och missnöje bland stålarbetare, som för löjligt låga löner arbetade sju dagar i veckan, tio timmar om dagen, i dessa dödliga stålverk.

Yrkesarbetarna förhöll sig tveksamma. Komplicerade problem med yrkesförbundens olika revir i stålindustrin, där inte mindre än 24 AFL-förbund gjorde anspråk på att organisera "sina" arbetare, skapade också svårigheter. Trots det följde flera hundra tusen stålarbetare, huvudsakligen nya invandrare, Fosters maning till strejk mot världens då mäktigaste industrimonopol. Under tre månader höll slaver och italienare ut mot delstatspolis och bolagens "kosack-terror". Till sist förråddes strejken av yrkesförbunden och detta inträffade samtidigt som en tilltagande hysteri piskades upp mot allt främmande i landet.

Stålarbetarnas nederlag markerade slutet på det nya invandrarproletariatets anmärkningsvärda

revolter som sedan 1901 hade skakat industrin i USA. 1919 var, som en historiker sade, ”vändpunkten som inte vände”.

Det inhemska proletariatet kom inte till sina nyanlända klassbröders undsättning. En flodvåg av nationell chauvinism och reaktion, som bland annat utmärktes av att Ku Klux Klan började sticka upp huvudet i mellanvästerns industristäder, svepte över landet. De nya invandrarna sökte sin tillflykt till sina etniska enklaver tills depressionen tio år senare utlöste en andra och än mer militant revolt.

Nederlaget 1919 öppnade dörren för omfattande angrepp från kapitalisternas sida. Angreppen drev också tillbaka yrkesarbetarna och tillintetgjorde de få landvinningar som AFL hade uppnått under kriget. Den ”amerikanska planen” med den öppna, från fackföreningar befriade fabriken, skapades på ruinerna av de en gång så mäktiga gruv- och järnvägsarbetarförbunden.

Farmer Labor Party — ett sista försök

I denna tid av allmänt återtåg för arbetarklassen och radikala krafter svepte en sista stor våg av folklig radikalism över delstaterna i nordväst, från Illinois vid de stora sjöarna till Washington vid Atlantens strand. Under åren 1919-1914 hämtade *Farmer Labor Party*, FLP, sin styrka från en rad motståndsnästen, bland annat militanta fackliga centralorganisationer i städer som Chicago, Seattle och Minneapolis, bland förbittrade arbetare i södra Illinois kolgruvor, bland invandrare som slet i järnmalmgruvorna i Minnesota och från det halvsocialistiska Non-Partisan League i Dakota.

Rörelsen kring Farmer Labor Party försökte fylla det tomrum som det sönderfallande socialistpartiet lämnade efter sig 1919. De strävade efter att skapa ett tredje parti som kunde stå emot kapitalisternas angrepp, statens förtryck, fallande spannmålspriser och depressionen i kolgruvorna. Det mäktiga FLP i Minnesota, som kontrollerade delstatsförsamlingen, åtog sig att gruppera de olika folkliga rörelserna i ett nytt parti.

Rörelsen måste hålla ihop en mångfald olika ideologiska strömningar, från framstegsvänliga republikaner till bolsjeviker. Trots det gjordes stora framsteg bland arbetare i de intill -liggande delstaterna. När ett konvent för att grunda det nya partiet skulle sammankallas grep Gompers och järnvägsbrödraskapet in för att grusa planerna. Genom att utmåla Minnesota-rörelsen som röd, eftersom den välkomnade kommunister att delta, lyckades de få den allmänt aktade stats-NOTER: mannen Robert La Folette att dra sig tillbaka från nomineringen som partiets presidentkandidat.

Därmed förstördes också de förutsättningar som ledningen i Minnesota hoppades skulle ena det nya partiet. Med stöd av AFL ställde La Folette sedan upp i presidentvalet 1924. Stödet från arbetarna var dock sporadiskt och tveksamt. Därefter blev det därför möjligt för AFL att återgå till sin tidigare strängt fackliga och ”opolitiska” roll.

Den amerikanska arbetarklassens nederlag under dessa år kan knappast nog betonas. Under nästan ett decennium var kapitalisterna i stort sett helt befriade från militanta fackförbund på arbetsplatserna. Angreppen mot arbetarnas inflytande på arbetsplatserna påskyndades. Ny teknik för massproduktion och nya metoder för företagsledning och övervakning av arbetarna började användas i allt större utsträckning.

Resultatet var en systematisk urholkning av yrkesarbetarnas skicklighet och en långt driven uppsplittring av arbetarna på företagen. Det gav företagsledningen större makt än tidigare att kontrollera och dominera arbetarna. Redan vid slutet av första världskriget var den amerikanska industrin en hel generation före den europeiska när det gällde yrkesarbetets utarmning och

sönderdelningen av arbetsprocessen. Denna revolution av produktionens organisering, och AFLs sammanbrott under efterkrigstiden, försvagade samtidigt yrkesförbundens materiella och ideologiska grund. Den lade samtidigt en ny grund för industriförbundens pånyttfödelse.

Lästips:

Leo Huberman: [Det amerikanska folkets historia](#).